

Othello blir 'kampsportsmusikal'

Karolinska skolans estetiska program i Örebro gör Othello på sitt eget sätt

Vem bär skulden när oskyldigt skit-snack går över gränsen? Är alla som deltar i skvallret lika skyldiga?

Karolinska skolans estetiska program i Örebro genomför varje år ett samverkansprojekt mellan teaterdans- och musikinriktningarna. Ibland har även bildelever deltagit. Eleverna sätter under pedagogisk handledning upp en musikal och hanterar själva nästan alla delar i produktionen.

Othello blir Skvaller

Våren 2003 hette musikalen *Skvaller*. Den bygger på berättelsen om Othello. Handlingen utspelas i en kampsportmiljö. Olika gäng har sina olika träningslokaler och kontrollerar olika områden i stan.

Paulo (Othello) är ledare för 'Västra Gym- och Kampsportcenter' - Westside. Jackie och Jacob (Jago) lurar Paulo (Othello) att tro att hans flickvän Desiré (Desdemona) varit otrogen med Casper (Cassio). 'Beviset' är att Casper har fått den speciella mobiltelefon (näsduken) som Paulo gett Desiré som kärleks-gåva. Egentligen är det ju Jacob och Jackie som övertalat Emilia att sno mobilen och sedan sett till att Casper hittar den. Paolo blir galen och för-tvivelad av svartsjuka misshandlar han Desiré.

Parallellt med handlingen pågår ett polisförhör med Jacob (Jago) och Emilia. Det är deras förklaring om vad som har hänt som driver historien framåt.

Skydd mot fysisk smärta – utgångspunkt för produktionens design

Det hela utspelas sej i en fiktiv nutid. Staden är påhittad men skulle lika gärna vara Örebro. Där finns butiker som här, liksom simhallar och skolor. Människornas behov är lika våra utom på en punkt: Behovet att skydda sej mot slag, mot fysisk smärta. Att bära sådana skydd är inte märkligare där än att vi bär varma kläder för att skydda oss mot vinterkylan.

DET INTRESSANTA ÄR ATT SAMHÄLLET istället för att ta itu med orsaken till

våldsspiralen istället i sin 'godhet' ser till att människor är väl skyddade. De gäng vi lär känna i pjäsen kanske inte är samhällets värstingar utan bara barn av sin tid? Att träna sej att slå ihjäl och skydda sej emot slag är något alla ungdomar gör för att 'skydda sej'.

I det här samhället har man tagit itu med det fysiska våldet enligt principen ont ska med ont fördrivas och skydda dej bäst du kan. Men det mentala osynliga våldet kan ingen skydda sej emot - skvallret och skitsnacket.

Musikal på Karolinska skolan

Syftet med Estetprogrammets musikal är tvådelad. Den ena delen

består av summering och praktisk tillämpning av de kunskaper de samlat på sig under sina tre år på estetiska programmet. Den andra viktiga erfarenheten som eleverna ska få är en inblick i den professionella produktionsprocessen. Eleverna arbetar både med sitt sceniska uttryck och produktionsdelarna. Resultatet blir en musikal-föreställning som spelas för både skolan och allmänheten.

Projektet summerar många av de kunskaper eleverna samlat på sig under sina tre år på Karolinska skolan och blir en naturlig avslutning på estetiska programmet. Flera av estet-programmets nationella kurser ingår i musikalprojektet.

Vi strävar efter att eleverna ska ha en tydlig inblick i alla moment i projektet och att eleverna ska utföra eller vara delaktiga i så många moment som möjligt under föreställning.

Förberedelser

Lärarna börjar arbetet redan våren innan med att fundera ut idéer till historia och annat. Kring jul finns ett grovmanus klart, de flesta låtarna är bestämda o.s.v. När eleverna börjar projektet efter sportlovet är följande klart: manus och idéer till scenerier, rollfördelning, låtarna samt idéer till arrangemang, koreografier för repetition, och produktionsgrupper och scenografiidé.

Produktionsfasen

Varje elev har två delar att fokusera på i sin process. Dels har de en uppgift att repetera in på scenen och dels tillhör de en produktionsgrupp. Eleverna tar fram alla delar av föreställningen och arbetar i grupper med: Kostym & Mask, Rekvisita, Scenografi, Ljud, Ljus och "MAD" (Marknadsföring, administration, dokumentation). Beroende på intresse, kunnande m.m. så präglas arbetet av tydlig målstyrning och eget ansvar för arbetet. Elevernas specialkunskaper tas till vara och möjligheter ges för att fördjupa sig inom sitt specialområde.

Alla elever ges möjlighet att delta i det sceniska framförandet men om man inte vill stå på scenen finns möjlighet att ytterligare fördjupa sig i produktionsarbetet.

Lärargruppen ser till att eleverna får en bra utmaning och arbetsbörda så att varje elev möts på sin nivå. Varje produktionsgrupp har en ansvarig lärare som leder arbetet.

Repetitionerna leds av lärare i rollen som musikarrangör, koreograf eller regissör. Elevernas arbete präglas hela tiden av tydlig målstyrning och eget ansvar. Efter 5-6 veckor har vi ett

första genomdrag för att summera hur långt vi kommit.

10 föreställningar i maj

Eleverna arbetar ca 8 t/v på lektionstid från vecka 9 till vecka 19. Därefter 3 hela veckor på teatern där vi hyrt in oss med bl.a. dekorbygge, ljussättning, repetitioner och föreställningsarbete.

Cirka 60 ungdomar, dansare, musiker och skådespelare står på scen. Samma karaktär i pjäsen kan gestaltas av flera artister, tex. sångare dansare och skådespelare.

Förutom en inhyrd ljudtekniker sköter eleverna dessutom alla

tekniska uppgifter under repetition och föreställning.

Föreställningen *Skvaller* var ca. 1 timme och 20 minuter lång, och det spelades 10 föreställningar.

Skvaller skrevs och regisserades av Christer Mathisen och Ulrika Landell. Ansvariga för musikkbearbetning, arrangemang och musikinstudering var Magnus Sjöqvist och Eva Stenström. Koreografierna gjordes av Anna Thorén och Frida Lundberg Jansson.

Handledare i mask kostym var Anna Fredriksson och i ljus Jens Remfeldt.

Text: Jens Remfeldt
jens.remfeldt@orebro.se

Othello i Sverige

Den första gången som *Othello* framfördes i vårt land var 1802. Pjäsen spelades på franska av en fransk grupp som gästade Stockholm. 1826 kom Karl August Nicanders svenska tolkning av pjäsen i tryck. Han hade eliminerat en tredjedel av texten, däribland Biancas roll. Medan nära 20% av Shakespeares text är på prosa, så använde Nicander vers rakt igenom, därtill tämligen kraftlös sådan.

NÄR PJÄSEN HADE SVENSK PREMIÄR på Kungliga Teatern i Stockholm 17 april 1827 hade Nicanders text bearbetats två gånger, först av teaterns förre, sedan av dess nuvarande direktör. Föreställningen angreps från två håll. Konservativa moralister ansåg att en pjäs där en fin flicka faller för en svart morian var sårande för anständigheten. *Othello* beskrevs som "en dålig varelse, värd samhällets förakt, en gemen skurk, en inför Gud och människor afskyvärd kannibal, ett vilddjur ...". Andra hyllade Shakespeares pjäs, men angrep de förvanskningar som gjorts.

Carl August Hagbergs översättning av pjäsen gavs ut 1850, i band 10 av Shakespeares dramatiska arbeten. 1857 gästades Stockholm av den svarte aktören Ira Aldridge som spelade femte akten av *Othello*, till-

Othello. Gravyr av Kenny Meadows, 1846

sammans med de fyra akterna av *Köpmannen i Venedig*. Liksom alltid på sina turnéer spelade han på engelska, motspelarna talade svenska och ett särskilt texthäfte trycktes upp för att publiken skulle kunna hänga med.

1857-1899 gjordes minst sju uppsättningar av *Othello* i Sverige. Det innebär att den var den näst populäraste Shakespearepjäsen. Bara *Hamlet* spelades mer. Populariteten stod i sig under 1900-talets första halvsekel, med ytterligare sex iscensättningar. Men efter en kritikerrosad föreställning på Dramaten 1924 (där

Anders deWahl spelade *Othello* och Lars Hansson Jago) var pjäsens storhetstid i vårt land slut. En uppsättning på 30-talet, en på 40-talet, följdes av två på 50-talet och tre på 60-talet. Två på 70-talet och en på 80-talet.

Gissningsvis hänger denna kraftiga omsvängning ihop med att synen på ras och kultur har blivit mer nyanserad. Förr var det möjligt att spela moren *Othello* som ett naturbarn, som började pjäsen som en nödortfiktig civiliserad auktoritetsfigur. Sedan kunde man låta honom spricka upp alltmer och sluta som en snyftande vilde. Det här var en paradroll för stora skådespelare, med häftigt utspel. När den tolkningen inte längre var möjlig blev pjäsen så mycket svårare att hantera.

Möjligen är en ändring på väg. Under 1990-talet gjordes fyra svenska uppsättningar (plus en tvåpersonersversion med Mikael Strandberg och Katarina Zell). Dessutom framfördes den av Romateatern sommaren 2000. *Othello* har dock långt kvar till sin gamla särställning, under de senaste 15 åren har nio Shakespearepjäser satts upp fler gånger än den, och fem har spelats lika ofta.

Text: Kent Hägglund